

dr Wojciech Świder
Uniwersytet Ekonomiczny w Poznaniu

11 refleksji po XI Kongresie Ekonomistów Polskich

1. Polska przeżywa swój „gospodarczy złoty wiek”, osiągając sukces bezprecedensowy w skali światowej. W ciągu ostatnich 35 lat polska gospodarka rozwijała się najszybciej w Europie, wyprzedzając pod względem dynamiki wzrostu nawet azjatyckie tygrysy, takie jak Korea Południowa, Tajwan czy Singapur. Od 1989 roku kraj przeszedł transformację od poziomu dochodu niższego niż na Jamajce do poziomu wyższego niż w Japonii. Jest to sukces unikatowy, ponieważ został osiągnięty bez bogactw naturalnych, przy relatywnie niskim długu publicznym i w warunkach demokratycznych.
2. Najważniejszym zadaniem na nadchodzącą dekadę jest zmiana roli z „czempiona doganiania” na „czempiona liderowania”. Model rozwoju oparty na niskich kosztach pracy i prostym naśladownictwie wyczerpuje się. Aby po 2035 roku nie utknąć na poziomie średniaków unijnych, Polska musi zbudować nowe przewagi oparte na innowacjach. Ambitnym celem jest dołączenie do grona trzech najważniejszych gospodarek Europy (obok Niemiec i Francji) w ciągu jednego pokolenia, co wymaga zupełnie nowej wizji i „ekonomicznych mięśni” - używając nomenklatury prof. Marcina Piątkowskiego.
3. Kryzys demograficzny jest postrzegany jako egzystencjalne zagrożenie dla przyszłości narodu. Demografia została określona jako najtrudniejsze wyzwanie, będące kwestią narodowego „być albo nie być”. Eksperti wskazują, że dotychczasowe programy, jak 500+, były jedynie testami, które obnażyły głębokość problemu. Rozwiązaniem ma być kompleksowa polityka państwa stawiająca rodzinę w centrum, w tym radykalne pomysły, takie jak uznanie macierzyństwa za pracę zawodową wynagradzaną przez państwo czy ułatwianie powrotu matek do aktywności zawodowej.
4. Sektor prywatny jest prawdziwym motorem polskiego eksportu, podczas gdy spółki Skarbu Państwa wykazują niską efektywność. Firmy prywatne, budowane od zera przez polskich przedsiębiorców, odpowiadają za blisko 30% polskiego eksportu, podczas gdy spółki państwowe jedynie za około 7%. Krytykowane są uprzedzenia polityków wobec biznesu prywatnego oraz utrzymywanie w kluczowych sektorach (energetyka, górnictwo) metod zarządzania rodem z PRL, co hamuje ekspansję międzynarodową i innowacyjność.
5. W dobie automatyzacji przemysłu, fundamentem klasy średniej muszą stać się nowoczesne usługi. Według analiz prof. Dani Rodriki, przemysł ze względu na robotyzację nie będzie już masowo tworzył miejsc pracy. Dlatego kluczowe dla stabilności społecznej i demokracji jest podniesienie produktywności w sektorach usługowych (opieka, handel, edukacja). Wykorzystanie technologii, w tym AI, ma pozwolić na przekształcenie tych zawodów w stabilne, dobrze płatne „dobre miejsca pracy”, które zastąpią zanikające etaty w fabrykach.

6. Nowoczesna polityka przemysłowa powinna opierać się na eksperymentowaniu i współpracy, a nie na centralnym planowaniu. Na przykładzie sukcesu Chin w dziedzinie odnawialnych źródeł energii wskazuje się, że skuteczna transformacja wymaga zdecentralizowanego podejścia i ścisłej współpracy rządu z biznesem. Państwo powinno działać jako „katalizator”, traktując inwestycje jako portfel eksperymentów - akceptując porażki niektórych projektów, aby ostatecznie wyłonić technologie, które odniosą sukces rynkowy. Chiny swoimi panelami fotowoltaicznymi obniżyły globalne koszty pozyskania energii, co zdaniem prof. Rodriki stanowi wielkie globalne dobro publiczne.
7. Polska ma szansę stać się eksporterem własnego, unikatowego modelu sukcesu gospodarczego. Postuluje się uniwersalizację lekcji z polskiej transformacji, aby mogły one służyć jako inspiracja dla ponad 150 krajów, które wciąż szukają drogi wyjścia z biedy. Elementem budowania tej marki miałyby być ustanowienie prestiżowej, międzynarodowej nagrody ekonomicznej (np. Nagrody im. Michała Kaleckiego), która honorowałaby skuteczną politykę gospodarczą zmieniającą życie milionów ludzi. Żartobliwie można powiedzieć, że skoro Zachód nie chce nam dawać Nobli, to po prostu sami je sobie sformułujemy.
8. Gospodarka w czasach niepewności wymaga odwagi i wyznaczania ambitnych celów. Dzisiejsze turbulencje globalne są interpretowane jako objaw przesilenia cywilizacyjnego. Ekonomiści zachęcają do porzucenia skromności i „przeciętniactwa”. Podsumowaniem tej postawy jest przywołany na kongresie cytat z Michała Anioła: *największym niebezpieczeństwem nie jest wyznaczenie zbyt ambitnego celu i nieosiągnięcie go, lecz wyznaczenie celu zbyt skromnego i jego zrealizowanie.*
9. (Humorystycznie). Polskie uniwersytety wykazują godną podziwu stabilność w rankingach światowych. W dobie globalnych turbulencji taka niezmiennosc pozycji jest rzadkim przykładem odporności na jakiegokolwiek zmiany.
10. (Humorystycznie). Spółki Skarbu Państwa są tak wierne ojczyźnie, że prawie w ogóle jej nie opuszczają. Podczas gdy firmy prywatne odpowiadają za blisko 30% polskiego eksportu, wielkie państwowe giganty generują zaledwie 7%. Najwyraźniej ich główną strategią biznesową jest hasło „wszędzie dobrze, ale w domu najlepiej”.
11. Warto organizować takie pokaźne wydarzenia, bo to jedna z nielicznych okazji, żeby spotkać, posłuchać i porozmawiać z ekonomistami, zarówno tymi utytułowanymi i znanymi, jak i tymi początkującymi.